

Τῷαττιστιά

(Κυπραία Φωνή - Καλώς ήρταν οι ξένοι μας)

Στην Κύπρο η αυθόρμητη δημιουργία στίχων από τον λαό είναι παράδοση αιώνων, που συνεχίζεται μέχρι σήμερα.

Δεν θα είναι υπερβολή, αν πούμε ότι δυσκολεύεται κάποιος να βρει έναν Κύπριο που να μην έχει συντάξει έστω και έναν στίχο. Υπάρχει όμως μια μεγάλη κατηγορία ανθρώπων, για τους οποίους το λεγόμενο τῷαττισμα είναι τρόπος ζωής.

Τῷαττιστιά λέγονται στην Κύπρο τα δίστιχα, που συντάσσονται αυθόρμητα από τον λαό (κάτι ανάλογο με τις κρητικές μαντινάδες) και τῷαττισμα είναι η ανταγωνιστική δημιουργία δίστιχων, από δύο ή περισσότερα άτομα. Η λέξη τῷαττιστιά προέρχεται από το ρήμα της κυπριακής ντοπιολαλιάς «τῷαττίζω» που σημαίνει ταιριάζω και υπονοεί το ταίριασμα του ενός στίχου με τον άλλο δια της ομοιοκαταληξίας, καθώς και το ταίριασμα του ενός δίστιχου με το άλλο δια της θεματολογίας και του νοήματος.

Μπορούμε να κατατάξουμε τα τῷαττιστιά σε τέσσερις κατηγορίες:

1. Τα μεμονωμένα τῷαττιστιά, που έχουν λεχθεί και λέγονται κατά καιρούς από γνωστούς και άγνωστους δημιουργούς, των οποίων το περιεχόμενο έχει μια πλούσια θεματολογία, όπως: Ερωτικά, εργατικά, της ξενιτιάς, της σούσας (κούνιας), έμμετρες παροιμίες, μυλλωμένα (άσεμνα), αυτά που έχουν κάποια φιλοσοφική διάθεση, κ.α.

2. Τα τῷαττιστιά, που ανταλλάσσονται αυθόρμητα μεταξύ ατόμων γνωστών για την ετοιμότητά τους στην άμεση δημιουργία τῷαττιστών. Αυτό γίνεται πολλές φορές με το πρώτο συναπάντημα αντί χαιρετισμού.

3. Τῷαττιστιά με διαγωνιστικό χαρακτήρα πάνω σε συγκεκριμένο θέμα. Τέτοιου είδους διαγωνισμοί γίνονται συνήθως σε πανηγύρια και άλλες μεγάλες συγκεντρώσεις όπως ο Κατακλυσμός (Αγίου Πνεύματος) μεταξύ δύο ή περισσότερων ατόμων. Τίθεται το θέμα, που συνήθως είναι «ερωτικά», λέει ο κάθε ένας από ένα τῷαττιστικό και στο τέλος κερδίζει αυτός, που κατά την γνώμη του κοινού ή της κριτικής επιτροπής είπε το καλύτερο.

4. Τῷαττιστιά με διαγωνιστικό χαρακτήρα μεταξύ δύο ατόμων.

Οι διαγωνισμοί αυτοί γίνονται στους χώρους που αναφέραμε πιο πάνω. Αν οι διαγωνιζόμενοι είναι πολλοί, τότε κληρώνονται ζευγάρια, από το κάθε ζευγάρι βγαίνει ένας νικητής, ξαναγίνεται κλήρωση, συνεχίζεται ο αγώνας

μέχρι να μείνει το τελευταίο ζευγάρι και απ' εκεί ο τελικός νικητής. Στον διαγωνισμό αυτό ακολουθούνται κάποιοι κανόνες. Βασικός κανόνας είναι ο δεύτερος να απαντά με το τδιαττιστό του σε αυτό που είπε ο πρώτος. Εάν θέλει να αλλάξει θέμα θα πρέπει να δημιουργήσει μια εύστοχη σύνδεση με το προηγούμενο. Να πιαστεί δηλαδή από κάτι που είπε ο προηγούμενος και να το γυρίσει αλλού. Αν κάποιος αδυνατεί να απαντήσει, χάνει αμέσως. Αν αργεί να απαντήσει, τότε ο προηγούμενος δικαιούται να πει και δεύτερο, κάτι που φυσικά μετρά υπέρ του.

Οι διαγωνισμοί αυτοί συνήθως εξελίσσονται σε έντονες λογομαχίες, κατά τις οποίες ανταλλάσσονται πολύ βαριές κουβέντες, οι οποίες όμως κατά κανόνα θεωρούνται θεμιτές στα πλαίσια του αγώνα και κανένας δεν θίγεται.

Στη τελική κρίση της κριτικής Επιτροπής λαμβάνονται υπ' όψιν τα εξής: Η σωστή ομοιοκαταληξία, το σωστό μέτρο και η μορφή του στίχου (που στα τδιαττιστά είναι πάντα ο δεκαπεντασύλλαβος, απλός ή σύνθετος), η ετοιμότητα, οι επιτυχημένες, έξυπνες απαντήσεις, η πρωτοτυπία και τέλος η γενική εικόνα που δίνει ο διαγωνιζόμενος.

Κάτι παρόμοιο με ανταγωνιστικό, αλλά όχι διαγωνιστικό χαρακτήρα γίνεται από το ζευγάρι των χορευτών μετά τον τρίτο καρτζιλαμά. Αυτή η φάση του χορού λέγεται τραουδιστός. Οι μουσικοί γυρίζουν την μελωδία από τον καρτζιλαμά στην μελωδία της «Ίδιας» («φωνή» με πολλές παραλλαγές πάνω στην οποία τραγουδιούνται τα δίστιχα) και οι χορευτές τραγουδούν, ερωτικά κυρίως, τδιαττιστά με εμφανή τη προσπάθεια για το ποιος θα πει το καλύτερο, ή απαντούν ο ένας στον άλλο. Μεταξύ των τδιαττιστών οι μουσικοί παίζουν μουσικές εισαγωγές, κατά τις οποίες δίνεται η ευκαιρία στους χορευτές να κάνουν ένα γύρο χορού και συνάμα να σκεφτούν το επόμενο τδιαττιστό.

Μιχάλης Ττερλικκάς